

Autor ilustracije: Aleksandar Hrib

AZILNE PRIČE

 APC/CZA ASYLUM PROTECTION CENTER
CENTAR ZA ZAŠTITU I POMOĆ TRAŽOCIMA AZILASime Igumanova 14 • Belgrade/Beograd • Serbia/Srbija • www.apc-cza.org

AZILNE PRIČE

Kao obični građani, verovatno ne razmišljamo ko su ljudi koji kao tražioci azila žive u našoj zemlji. Često nevidljivi i izdvojeni u male lokalne zajednice, žive u centrima za azilante i retko stupaju u kontakt sa lokalnim stanovništvom. Ne razumemo njihov jezik, ne znamo ništa o njima.

Kada bismo više znali o njima, više bismo polagali na solidarnost, doživljavali bismo ih kao ljude sa pojedinačnim sudbinama koji veoma cene poštovanje, prihvatanje i lepe gestove.

Pred Vama je treća edicija Azilnih priča Centra za zaštitu i pomoć tražiocima azila (APC/CZA). Pred vama su nove priče ljudi koji žive u centrima za azil u Srbiji.

Predstavnici Centra za zaštitu i pomoć tražiocima azila APC/CZA svakodnevno su na terenu gde pružaju pravnu i psihosocijalnu pomoć i razgovaraju sa tražiocima azila.

Verujemo da kroz autentične priče ljudi koji borave u Srbiji kao tražioci azila možemo građanima i široj javnosti približiti sudbine, probleme, strahove, izazove sa kojima se tražioci azila suočavaju.

Nastavljamo približavanje azilne kulture lokalnim meštanima i široj javnosti.

Ovo je put koji svako bira kako bi spasio svoj život.

U Beogradu, decembar 2014. godine

Izdao:

Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila – APC/CZA, 2014. godine;

Urednica:

Gordana Vukašin, pedagog APC/CZA;

Bolje sutra

Kažu da je porodica najvažnija u životu svakog čoveka. Ja moju nikada nisam upoznao. Ostao sam siroče kada sam imao samo godinu dana. Nikada nisam saznao šta se tačno desilo sa mojim roditeljima, rekli su mi samo da su nastradali u saobraćajnoj nesreći. Odrastao sam osećajući se kao drvo bez korenja. Osim njih nisam imao nikoga na ovom svetu, niko nije mario za mene. Odrstanje u Gani je samo po sebi teško, pogotovo kad si sam. Svaki novi dan je nova borba. U jednom trenutku u mojoj život je ušetao pastor iz lokalne crkve. Posvećivao mi je pažnju i interesovao se za mene. Postao mi je kao drugi otac. Pomogao mi je da pronađem smisao u mom životu. On je bio taj koji me je podstakao da krenem na ovaj put i da potražim neko bolje sutra.

Početak puta je bio najteži, ali nisam smeо da odustanem. Postavljao sam sebi male ciljeve i savladavao sam ih jedan po jedan. Dolazak do Grčke mi je bio prava mala pobeda. Kada sam prešao more osećao sam se kao da ništa ne može da me zaustavi. Ipak, u Grčkoj sam zastao. Ostao sam bez para. Sakupljaо sam flaše za reciklažu i zaradio nešto novca, a ostatak novca za nastavak puta mi je poslao mojo drugi otac.

Put do Srbije je bio težak. Išli smo preko Makedonije. Krijumčar nam je govorio da je Srbija iza svakog sledećeg brda, a brda su se nizala i nizala. Ipak sam uspeо i sada sam ovde u Srbiji. Prijaju mi ljudi ovde, ne volim da budem sam. Ne znam da li ћu ostajati ovde ili ћu da nastavim dalje. Umor je počeo da me sustiže, ali ne želim da odustanem. Ne sada kada imam utisak da mi je cilj na dohvati ruke.

Moje sutra me još uvek čeka...

Beg

Jedna scena mi non-stop lebdi pred očima. Najmanji zvuk budi sećanje na nju, tako živo da se nekada zapitam da li se ikada završila. U trenutku se sav preznojim, srce krene ubzano da mi lupa, borim se za dah.. Bio je sumrak kada smo moj prijatelj i ja krenuli sa još 15 osoba, među kojima je bilo i žena i dece, u prelazak iranske granice. Bio sam svestan rizika, ali rizik mi je bio i da ostanem u Avganistanu. Imam 16 godina i budućnost koja me je čekala u zemlji u kojoj sam rođen nije bila svetla, tako da sam imao samo jednu mogućnost – da odem što dalje i moj izbor je pao na Švedsku gde mi živi stric. Majka i mlađi brat i sestra su ostali, a otac je pre par godina nastradao u jednom od bombaških napada. Bio je to težak period za sve nas.

Nadao sam se da će prelazak granice biti brz, jer nam je tako i krijučar obećao. Ali, kako smo krenuli, stvari su počele da se izmiču kontroli. Jedna od žena iz grupe je uganula nogu i značajno nas usporila. Međutim, ono što nas je čekalo bilo je mnogo gore. Prvo sam čuo prigušen zvuk, neko odzvanjanje koje je izgledalo daleko, a onda sam ugledao jednog dečka mojih godina koji je pao na kolena i vršnuo od bola. Refleksno sam legao na zemlju, oko mene su se čuli vrišci ljudi. Prijatelj sa kojim sam krenuo više nije bio pored mene, u svojoj pometnji koja je nastala smo se razdvojili, a da to nisam ni primetio. Imao sam utisak kao da sam se odvojio od tela. Oprashtao sam se sa životom. Čudan je to osećaj. Na trenutke sam pomisljao i da sam već umro, ali i dalje sam čuo glasove, a onda i osetio da me neko povlači za leđa. Jedan čovek srednjih godina mi je rekao da moramo da nastavimo da se krećemo ako želimo da pređemo granicu. Ni sam ne znam kako sam ustao. Ostatka te noći se sećam kao kroz maglu. Više se i ne sećam kako, ali u nekom trenutku su nam rekli da smo prešli granicu. Posle sam saznao da su te noći 3 osobe izgubile život, jedna od njih je bio i dečko čiji vršak sam čuo. Moj prijatelj nije uspeo da pređe granicu, ali kaže da čeka novu priliku. Ne želi da odustane.

Nakon te noći ostatak puta mi je izgledao mnogo lakši, iako je bilo još teških momenata, ali nijedan ne može da se poredi sa onim što sam tada preživeo. Iz Irana sam prešao u Tursku, odakle sam preko Grčke i Makedonije došao do Srbije.

Moj put još uvek traje, ali sada se osećam sigurno. Ovde sam upoznao dosta finih ljudi spremnih da mi pomognu i saslušaju me. To mi dosta znači. Švedska koja mi se ranije činila kao da je na drugom kraju sveta mi sada izgleda tako blizu. Voleo bih jednog dana, kada za mene dođe neko lepše vreme da opet posetim Srbiju.

Lopta je svuda okrugla

Ne znam mnogo o politici. Nikada me nije interesovala, ali sam silom prilika rođen u zemlji u kojoj je izbor političke partije određivao da li zaslužuješ život ili ne, a u oružanim sukobima su najčešće stradali civili. Sve što sam želeo u životu je bilo da igram fudbal i da jednog dana postanem profesionalni fudbaler. Međutim, stvari retko kada ispadnu baš onako kako ih mi zamišljamo.

Zovem se Serge i dolazim iz Obale Slonovače. Rođen sam u Abidžanu i tu sam proveo prvih 15 godina svog života. Sada imam 16 godina i nalazim se u Srbiji. Kada sam otpočeo svoje putovanje nikada nisam zamisljao da ću se naći

ovde. Zapravo, nisam ni imao jasnu predstavu dokle želim da stignem. Rano sam ostao bez roditelja i brigu o meni i sestri je preuzela tetka sa očeve strane. Nakon završetka osnovne škole nisam mogao više da čekam. Znao sam da je vreme da krenem ukoliko želim da imam bilo kakvu budućnost. Prvo je trebalo sakupiti dovoljno para za avionsku kartu do Turske u čemu su mi pomogli rođaci. Napuštajući zemlju u kojoj sam se rodio i u kojoj je ostao sav moj život osećao sam kao da gubim deo sebe. U Turskoj nisam želeo da se zadržavam, tako da sam relativno brzo našao krijumčara i stigao do Grčke. Tu sam bio oko 11 meseci. U početku sam mislio da će se tu i skrasiti, ali ljudi u Grčkoj ne vole ljude moje boje kože. Jednom me je grupa grčkih mladića i napala, ali uspeo sam da prodem bez većih povreda pošto su mi u pomoć pritekli ljudi koji su se u tom trenutku zatekli u ulici kojom sam prolazio. Uspeo sam da nađem posao u perionici auta i da uštedim nešto para kako bih mogao da nastavim put. Put do Srbije je bio težak, uz dosta pešačenja i čestog vraćanja, ali nisam mogao da dozvolim mogućnost da odustanem. Na kraju sam uspeo.

Boravak u Srbiji mi prija i voleo bih da ostanem ovde. Dopadaju mi se ljudi, klima, hrana.. Opet sam počeo da se bavim fudbalom. Voleo bih da treniram u nekom od vaših klubova i da nastavim sa školovanjem. Čini mi se da sam ranije više strepeo od budućnosti, svaki novi dan je nosio novu neizvesnost. Bilo je puno jutara kada nisam želeo da ustanem iz kreveta i okusim dan koji je preda mnom. Neizvesno je i sada, ali sada imam jasnije ciljeve u životu. Mogućnost da se ti ciljevi ostvare je ono što me vodi kroz život, a svaki novi dan je novi korak kojim sam im bliže.

Neprijatelj iznutra

Zovem se Džamal i imam 17 godina. Epilepsiju imam od svoje 14 godine. Prvi napad sam imao u dok sam igrao fudbal sa drugarima tokom jednog neuobičajeno mirnog poslepodneva u našem gradu. Nisam znao šta me je snašlo. To je bilo jedno od najstrašnijih iskustava u mom životu. Osećao sam se kao da je vreme stalo, kao da sam u nekom polu snu. Pred očima mi se zamaglilo, a noge su počele da mi se nekontrolisano tresu. Tresle su se sve više i više, toliko da sam u jednom trenutku skoro ostao bez ravnoteže. Seo sam na beton, nadajući se da će stati. I zaista, krenulo je da se smiruje. Drugari su me u čudu gledali. Na njihovim licima sam video zaprepašćenje i strah. Moj najbolji prijatelj Imran je otrčao po mog brata koji je bio tu u blizini. Opet je krenulo da mi se magli pred očima. Više nisam mogao da raspoznam lica mojih prijatelja, video sam samo njihove siluete. Noge su mi se opet tresle i imao sam isti čudan osećaj koji se širio telom. U jednom tenutku sve je postalо

crno. Sledеća scena koje se sećam bilo je lice moje uplakane majke koja je stajala pored mog kreveta. Otac i brat su joj se ubrzo pridružili. Imali su čudne poglede, slične kao i moji drugovi, s tim što sam u njihovim očima mogao da prepoznam i neku neizrečenu tugu.

To poslepodne je označilo kraj jedne etape u mom životu. S obzirom na to da sam živeo u Džalalabadu, gradu na istoku Avganistana, ceo moj život je bio borba, svaki dan je nosio novu neizvesnost. Ljudi oko mene su gubili živote. Ali sada, moja borba je postala još napetija i neizvesnija. Moja porodica je jedva sastavljala kraj s krajem, otac je radio kao stolar, dok je majka vodila računa o meni i starijem bratu. Brat i ja smo već pre par godina prestali da idemo u školu, prosto nije bilo mogućnosti za to, a i bilo je rizično pošto su bombaški napadi i pucnjava bili naša svakodnevница. Ja sam pomagao ocu, dok je brat radio kao pomoćni radnik pomagao u građevinskim poslovima. U gradu koji je razrušen i pun ožiljaka za građevince uvek ima posla, ali malo para.

Napadi su se ponavljali. Javliali su se i danju i noću, nekad slabiji, a nekad jači. Često sam gubio svest. Više nisam mogao da pomažem ocu kao ranije. Ljudi su značajno promenili odnos prema meni, čudno su me posmatrali, nazivali me ludim, zaposednutim. Žene koje su poznavale mene i moje roditelje su sklanjale svoju decu sa ulice kad sam ja prolazio. Moji prijatelji isto nisu bili kao ranije, viđali smo se sve ređe. Imran je bio jedini koji je u početku bio uz mene, a onda je i on počeo da se udaljava. U određenim momentima sam pomislio da su možda u pravu, da ne zaslužujem nikoga. Često sam pomislio i na to da okončam život, nisam video nikakvu svrhu u svom postojanju. Samo beskrajno mučenje i za druge i za sebe samog. Nakon 4 meseca od prvog napada, kada su videli da napadi ne jenjavaju, roditelji su rešili da me odvedu kod lekara. U bolnici su mi uradili neke testove i dijagnostikovali epilepsiju. Leknulo mi je, to je značilo da nisam lud. Dobio sam lekove i krenuo sa terapijom. U početku sam se osećao pospano i umorno, ali je vremenom postalo bolje. Napadi su se javljali sve ređe. Osećao sam da se vraćam sebi, da opet imam kontrolu nad svojim životom. Povremeno bi se dešavalo da lekova nestane ili da nismo u mogućnosti da ih priuštimo i tada bi napadi opet počeli da se javljaju. Moja bolest je iscrpljivala moju porodicu, nisu morali da ništa da mi govore. Njihovi teški uzdasi i beznadžni pogledi su govorili mnogo više od reči.

Nakon mog 16. rođendana sam doneo odluku da krenem na put. Nisam više želeo da budem na teretu roditeljima, želeo sam da odem negde gde će da pronađem mir i gde me neće posmatrati kao da sam lud. Roditelji nisu lako podneli moju odluku, ali mislim da su kada sam otišao osetili izvesno olakšanje.

Na putu sam se snalazio kako sam znao i umeo, radio sam kako bih mogao da kupim lekove i isfinansiram ostatak puta. Napadi me nisu napuštali.

Ponekad bih pomislio da mi nema dalje, da sam došao do kraja, a onda bih se trznuo kao da mi neko udari šamar i terao sebe da ne odustajem.

Sada sam u Srbiji. Vreme koje provodim ovde koristim za odmor, ali ne smem mnogo da se opuštam. Kada sam krenuo na put nisam imao jasnu predstavu dokle želim da stignem, ali sam u međuvremenu odlučio da to bude Nemačka. Nadam se da će u toj zemlji pronaći adekvatan tretman za moju bolest i da će konačno živeti nekim normalnim životom.

Hod po trnju

U Istanbulu sam boravio skoro godinu dana pre nego što sam sakupio dovoljno para da krenem dalje. Krijumčari su nam potvrdili vreme polaska i želeo sam da verujem da će se ovoga puta to zaista i desiti. Iskustvo koje sam do tada imao sa njima nije bilo baš najbolje, ali sada sam se bolje raspitao. Nisam smeо da rizikujem. Kada sam krenuo iz Gane, imao sam pred sobom jedan cilј – da dođem do Danske i sada sam napokon imao mogućnost da se pomerim sa mrtve tačke na kojoj sam bio zaglavljen.

Sa krijumčarem sam se našao u kasnim večernjim satima na periferiji Istanbula. Pored mene, na mestu nalaženja je bilo još petnaestak ljudi, pretežno iz Sirije. Među njima je bilo i dvoje dece. Zatim se pojavio i drugi čovek sa kombijem koji je trebalo da nas prevezе do reke Evros. Zbili smo se u kombi i naš put je otpočeo. Osećao sam mučninu. Vazduh u kombiju je bio težak i jedva sam uspevao da dođem do dah. Prozora nije bilo. Kroz glavu mi je prolazilo mnoštvo misli – da li će izdržati put, šta ako nešto podе naopako, šta ako nas uhvati policija... U nekom trenutku mi je došao san. Probudilo me je komešanje ljudi. Čovek koji nas je vozio je rekao da nas nekih sat vremena pešačenja deli od reke gde će nas čekati gumeni čamac. Noćni vazduh mi je pomogao da dođem k sebi. Bilo je hladano i počela je da pada sitna kiša. Stigli smo do reke gde nas je čekao čamac na koji je po mojoj proceni moglo da stane između 10 i 12 ljudi, a nas je bilo 16. Progutao sam knedlu. Nije bilo vreme za odustajanje. Išao sam na sve ili ništa. To je bila prilika da se domognem Evrope i nisam smeо da je propustim. Usledilo je tročasovno putovanje koje je bilo podjednako mučno kao i vožnja kombijem, samo što je sada postojao rizik da neko od nas upadne u vodu i udavi se. Bukvalno smo stajali jedni na drugima. Krijumčar nas je ubedivao kako ne treba da se plašimo grčke policije i da njima nije u cilju da nas deportuju, već da nas registruju i tako nastave da uzimaju novac od Evropske unije. U nekom momentu se pojavio policijski čamac, koji je kružio oko nas. Jednog čoveka je propeler broda udario u glavu. Ljudi su kao sumanuti počeli da uskaču u vodu. I ja sam uskočio bez mnogo razmišljanja. Bili smo blizu obale tako da sam uspeo da izbegnem potencijalno davljenje. Zajedno sa 3 mladića iz

Avganistana, koji su imali oko 15-16 godina, kao i ja, sam se sakrio u žbunju. Tu smo proveli oko 2 sata. Počelo je da svicu i krenuli smo ka malom farmerskom selu Nea Visa za koji nam je krijučar dao instrukcije kako da ga nademo. Tu je trebalo da hvatamo voz za Atinu. Bio sam u Evropi, ali nekako još uvek nisam imao taj osećaj. Polu promrzli smo stajali na železničkoj stanici, odeća nam se sporo sušila. Bilo je oko 7 sati. Voz za Atinu je došao tek oko 10. Nakon dolaska u Atinu kontaktirao sam jednog prijatelja kog sam upoznao tokom boravka u Istanbulu. Zvao se Moses i isto je bio iz Gane, ali njegov put je trajao duplo duže. U Atini je boravio već 4 meseca, ali nije želeo još dugo da se zadržava. Posla nije bilo, a Atinjanji baš i nisu bili prijemčivi za strance. Ljudi koji dolaze iz Afike su imali još više problema jer su se razlikovali i po boji kože. Napadi i vređanja su bili uobičajena stvar, a policija je bila gluva i slepa na to. Primio me je u svoj stan koji je delio sa još sedmoricom ljudi koji su poput nas krenuli u potragu za boljim životom.

Planirali smo zajedno da nastavimo put. Pronašli smo krijučara sa kojim smo se dogovorili da nas dovede do Mađarske. Krenuli smo vozom od Atine do Soluna. Tu nas je sačekao čovek koji nas je prebacio kolima do jedne izolovane kuće gde je pored nas na malom prostoru bilo smešteno između 20 do 30 osoba. Svako je čekao svoj red da krene dalje. Uslovi u kojima smo bili smešteni su bili ponižavajući, ali drugog izbora nije bilo. Posle 4 dana smo dobili zeleno svetlo da krenemo dalje. Kombijem smo prebačeni do jednog malog mesta čije se ime nisam ni potudio da zapamtim i čekali smo da padne noć kako bi krenuli ka Makedoniji. Prelazak granice je trajao 5 dana. Kretali smo se noću, a danju smo odmarali. Posustajao sam, ali me Moses hrabrio da nastavim dalje. Uspeli smo da predemo i makedonsku granicu. Scenario je bio isti kao u Grčkoj – kombi, izolvana kuća sa neljudskim uslovima, pa opet kombi i dani pešačenja, ili bolje da kažem noći. Tako smo došli i do Srbije. Bio sam iscrpljen. Moses je predložio da se ovde odvojimo od grupe i pronađemo taksi koji bi nas odvezao do Beograda, odakle bi opet kontaktirali krijučara i dogovorili se za sledeće korake. Tako smo i uradili. U Beogradu nas je na autobuskoj stanici legitimisala policija. S obzirom na to da nismo imali adekvatna dokumenta, ja sam kao maloletnik ostao u kampu u Beogradu, gde se smeštaju maloletnici poput mene, a Moses je prebačen u kamp u Banji Koviljači u koji ću uskoro i ja da pređem. Trenutno smo na čekanju. Boravak u Srbiji koristim da se malo pribere i pripremim za nastavak puta. Osećam da sam sve bliže cilju. Nadam se da će ostatak puta biti lakši, a da je ono najteže ostalo iza mene.

Put u nepoznato

U Srbiji sam tek 2 meseca. To i nije neki veliki vremenski period s obzirom na to da putujem već 3 godine. Pre dolaska u Srbiju nisam znao mnogo o vašoj zemlji, ali sam tokom ovog kratkog vremenskog perioda imao priliku da upoznam ljudе koji su me pogledali i pružili ruku kada mi je bilo najpotrebnije. To je nešto što se ne zaboravlja...

Moja pričа počinje u Asmeri, glavnom gradu Eritreje. Oca nikada nisam upoznao. Poginuo je 1998. godine, iste godine kada sam se došao na ovaj svet. Za 2 godine krvavog sukoba sa Etiopijom izginulo je na hiljade ljudi. Majka se ubrzo nakon rata ponovo udala i naša porodica se proširila. Dobio sam očuha, a ubrzo potom i sestru. Očuh je bio vojnik, kao što je i moј otac nekada bio. Dopadao mi se, bar u početku. Međutim, ubrzo nakon sestrinog rođenja stvari su krenule da se menjaju. Često sam gledao i slušao svađe između njega i majke, koje su se uglavnom završavale majčinim plačom. Sećam se da sam često jastukom pokrivaо glavu kako bih prigušio sve te zvukove. Nisam znao kako da joj pomognem. Mislio sam da ћu je zaštiti ako se budem ponašao uzorno, dobro učio i pomagao joj oko sestre, kako makar zbog mene ne bi imala problema. Ja sam u tom periodu dobro prolazio. Ponekad bi me samo prostreljо pogledom i podviknuo, kada nisam radio nešto onako kao što je on želeo, što bi bilo dovoljno da se skamenim, a takva reakcija nikako nije bila dobra za budućeg vojnika, kako me je često zvao. Kao odgovor na takve moje reakcije vremenom sam počeo da dobijam čuške i šamare, a zatim su krenula i udaranja pesnicama, nogama ili bilo kojim predmetom koji bi se u momentu njegovog besa našao u blizini. Budući vojnik je morao da zna šta su red i disciplina i da ima čelični karakter. S vremena na vreme bi pomenuo i kako je njegov otac njega vaspitavaо u takvom duhu. Ćutao sam, gutao. Sve zbog majke. Kada legnem u krevet i zatvorim oči osećao sam užasan nemir zbog kojeg nisam mogao da spavam. Gušila me bespomoćnost u kojoj sam se nalazio. Majka je pokušavala da me utešи rečima da će biti bolje, ali ja sam znao da neće. Ništa nije moglo da bude bolje sve dok je on sa nama. Ljudi u školi su me vidali u raznim izdanjima, plavog i modrog, ali нико nije reagovao. Povremeno bi me poslali ranije kući, što je za mene značilo da ћu možda sutra doći još modriji. Oni to nisu znali, odnosno nisu želeti da znaju. Ipak smo živeli u državi gde je bolje okrenuti glavu nego reagovati, ma koliko strašne bile stvari koje su se događale. Reakcija je mogla da znači da će neko iz pozicije neragujućeg i sam doći u poziciju žrtve, što нико nije želeo. Mnogi ljudi su nestajali bez traga ili bili maltretirani u zatvorima samo zato što su reagovali. Kada sam napunio 14 godina saopšteno mi je da ћu za neku godinu dana biti poslat u vojni kamp SAWA, koji se nalazi na granici sa Sudanom, kako bih završio svoje školovanje. Znao sam da nemam mnogo vremena. Morao sam da odem ili da prihvativim

svoj kraj. O tom vojnom kampu sam čuo razne priče, mnogi koji su otišli tamo se nikada nisu vratili. Pomisao na smrt me nije plašila. Zgrožavao sam se od pomisli da će da postanem kao onaj koji me mučio celoga života, a odlazak tamo se savršeno uklapao u plan koji je osmislio za mene. Razgovarao sam sa majkom. Moj odlazak bi verovatno značio smrt za sestru i nju tako da sam morao da ih ubedim da krenemo zajedno, bar do nekog dela. Pristala je i počela krišom da prodaje sve vredno što je imala. Ostatak para smo pozajmili. Uspeli smo da sakupimo dovoljno da platimo krijumčaru da nas odvede do izbegličkog kampa Šimelbe u Etiopiji. Da bismo iskoristili šansu koja nam se ukazala, možda i jedinu koju smo imali, sačekali trenutak kada očuh nije bio kod kuće. Nismo poneli ništa od stvari. Što kasnije shvati da smo otišli bilo je bolje za nas. Samo smo se ukrcali u kamion i krenuli. Sa nama su bila još jedna žena i muškarac i gomila džakova. Toliko da nismo mogli da dišemo. Ne znam kada smo prešli granicu, nije bilo ni bitno. Ono što jeste bilo bitno jeste da smo otišli pa makar i u smrt. U izbeglički kamp Šimelbe smo stigli rano ujutro. Ostatak dana smo čekali da dobijemo smeštaj. Sada kada pomislim na to mesto obuzme me tuga, pogotovo što sam tamo ostavio majku i sestruru. Tamo sam upoznao mladiće mojih godina i sličnih priča. Povezivala nas je želja za slobodom i nekim boljim životom. Oni su bili rešeni da stignu do Evrope i to mi je bila primamljiva ideja. Majka se u početku bunila, ali nije mogla da mi brani. Uspeli smo da dođemo do Sudana, a odatle uz pomoć lažnih dokumenata avionom do Turske. S obzirom da je većina nas bila bez para, dogovor je bio da u Turskoj radimo kako bi otplatili deo puta koji smo prešli. Ideje o slobodi kojima sam u jednom trenutku dopustio sebi da se zanesem su pale u vodu. Bili smo robovi. Radili smo najteže poslove. Mene je dopala gradevina. Radio sam po suncu, kiši i snegu. Predaha nije bilo. U nekim momentima sam zaboravljao zašto sam uopšte krenuo dalje. Ekipa sa kojom sam krenuo se raspadala. Kako bi ko otplatio dug nastavljao je dalje. I ja sam sve više osećao potrebu da nastavim. Morao sam da pronađem mesto gde će se osećati kao čovek. Tako me je put preko Grčke i Makedonije doveo u Srbiju.

Sa svojih 17 godina nemam utisak da preživljavam jedan život, već bar 3-4 života. Umirao sam i rađao se. Nove nade za boljom budućnošću vraćale su me u život. Ništa drugo za šta bih mogao da se uhvatim osim toga nisam imao. A one su bile poput vazduha. Pomisao na stari život mi izgleda tako daleko. Ne znam kuda će dalje. Trenutno sam i bez para. Pitam se i da li će ikada uspeti da se smirim negde. Imam hiljadu pitanja bez odgovora koja mi lebde nad glavom. Ovde sam posle dužeg vremena pronašao mir, ali ne znam koliko će to da traje. Jedina stvar koju znam jeste da moram da ispunim obećanje da nikada ne odustajem koje sam dao majci one večeri kada smo se rastali. Ne znam da li će imati dovoljno snage da je ne izneverim.

Snovi od papira

Sanjam već dugo jedan te isti san. Plutam među oblacima, daleko iznad ovog sveta u kojem živimo. Vreme kao da ne postoji, primećujem da protiče tek kada oblaci promene svoje oblike. Ako bih se vinuo još više, iznad njih, možda bih mogao da dosegnem i do zvezda, ali neću. Bar ne zasada. Ovde mi je sasvim dobro. Osećam se spokojno. A onda kada se skroz prepustim tom osećaju, kreće propadanje. Prvo lagano, a onda sve više i više. Gubim kontrolu. I taman kada pomislim da ču da tresnem o tlo i da me više neće biti, otvorim oči. I opet sam tu, u realnosti koja me prikiva za zemlju i ruši moj let.

Nije oduvek bilo tako. Rođen sam u Kumašiju, gradu u južnom delu Gane. Otac je radio kao avio-mehaničar, dok je majka vodila računa o bratu, sestri i meni. Stariji brat i ja smo išli u školu, sestra je još uvek bila mala. S vremenom na vreme bi me otac poveo na posao i pokazivao mi avione. To je postala moja opsesija. U igri sam pravio avione od papira, govoreći da ču i ja jednog dana ovako da letim. Onda smo jednog dana dobili poziv. Otac je imao nesreću u kojoj je ostao bez noge. Nakon nje više nije bio isti, ne samo fizički. Povukao se u sebe. Više nije mogao da radi. Preživljavalii smo sa njegovom invalidskom penzijom. Brat i ja više nismo mogli da se školujemo, morali smo da pomažemo porodici. Snovi koje sam sanjao su krenuli da se urušavaju. Nije više bilo vremena za dečije maštarije. Osećao sam se loše. Teško mi je bilo da odustanem od škole i budućnosti koju sam želeo za sebe, ali u tom trenutku drugog izbora nisam imao. Mnogi moji prijatelji i poznanici su napuštali Kumaši. Jedan od mojih dobrih prijatelja je dobio azil u Nemačkoj i pozvao me da dođem kod njega. Rekao mi je da bi tu imao i mogućnost da nastavim školovanje, a ako budem želeo mogao bih da pokušam da upišem akademiju za pilote. Sve to je zvučalo suviše dobro da bi bilo istinito, ali silno sam želeo da verujem u to i doneo sam odluku. Morao sam da pokušam. Imao sam plan da kada dobijem azil u Nemačkoj dovedem i porodicu. Kada sam napunio petnaest godina odluku koju sam doneo sam saopštio i roditeljima. Iznenadio sam se kada su me podržali. Do tada sam sakupio nešto novca i pronašao proverene ljudе koji je trebalo da mi pomognu da se dokopam Nemačke. Moji snovi su od tog trenutka mogli da krenu da se realizuju. Poleteo sam previsoko i opet tresnuo o zemlju.

Preda mnom je bio dugačak i mukotrpan put, pun suza i boli. Preko mora i planina, od krijumčara do krijumčara. Neizvestan do samog kraja. Ne želim da se sećam tih momenata. Da mogu zauvek bih ih izbrisao iz sećanja. Nisam to očekivao kada sam krenuo, bar ne u tolikoj meri. Do Srbije sam putovao 2 godine. Bilo je momenata kada sam se pitao da li je sve kroz šta sam prošao vredno neke budućnosti za koju nisam ni siguran da me čeka. I dalje se to

pitam.. Sada sam bliži nego ikada do sada cilju koji sam zacrtao i želim da izguram do kraja.

U momentima kada se osećam loše i kada osetim da posustajem, imam običaj da zatvorim oči i letim. Tada postojimo samo ja i nebo puno novih izazova koji me čekaju.

Ožiljci na duši

Moje telo je mapa mog života i puta na koji sam se uputio pre 4 godine. Moja duša je kutija u koju sam smestio sve боли koje sam kroz svojih 16 godina doživeo. Ožiljci koje na njoj nosim dosežu mnogo dublje i teže se zaceljuju od bilo kog ožiljka koji nosim na telu.

Oduvek sam bio nemiran. Majka se stalno nervirala oko mene. Išao sam u školu, ali nisam bio marljiv učenik. Nekako su mi uvek privlačnije bile vanškolske aktivnosti. Često sam bežao iz škole da bih igrao fudbal. Grad u kojem sam živeo, Lakšar Gah, je dugo bio pod kontrolom engleskih NATO trupa, međutim napadi talibana su nisu bili retkost. U jednom od takvih napada izgubio sam oca i brata. Majka nije mogla da podnese bol pa nas je posle 2 godine napustila i ona. Sestra i ja smo ostali sami. Jedno vreme sam živeo sa njom i njenom porodicom, ali sam u jednom trenutku prelomio i rešio da odem. Nisam želeo da doživim istu sudbinu kao otac i brat, a nisam mogao da dozvolim da se prepustim bolu kao majka. Uz pomoć sestre i rodbine sam sakupio dovoljno para da mogu da dođem do Austrije. Bar sam tako mislio. Preko avganistansko-pakistanske i pakistansko-iranske granice smo prelazili peške, noću. To su bila jedna od najstrašnijih iskustava u mom životu. Iako znate da svašta može da vas snađe u tim trenucima od količine straha koju osećate ne možete normalno da razmišljate. Bitno je „samo“ izbeći metke ili hvatanje od strane granične policije i ući u auto ili kamion koji čeka sa druge strane, a zatim doći do sigurne kuće. Kada se u tome uspe onda vas preplavi sve ono što ste tokom puta pokušali da suzbijete. Bar je tako bilo u mom slučaju. Pri prelasku granice svako svetlo je bilo zabranjeno da nas ne bi otkrili, a put je često bio neprohodan. Saplitali smo se i padali. Kada smo prelazili iransko-tursku granicu od mraka nisam video kuda hodam i nagazio sam na oštru granu. Njen krvavi kraj je virio iz moje patike. Suze su mi se lile niz obraze, ali da ne bi ugrozio ostale nisam smeо da ispuštam glasne zvukove. Vrištao sam u sebi. Neki od tih ostalih su predlagali da me ostave, kako bi oni mogli da nastave put. Osećao sam se bespomoćno, prepušten na milost i nemilost čudnoj igri sudbine koja je na kraju ipak bila na mojoj strani jer je vodič je doneo odluku da napravimo pauzu i da nastavimo sledeću noć. Do tada sam koliko toliko uspeo da saniram štetu. Izgubio sam dosta krvi, ali nisam smeо da odustanem. Uspeo sam da se domognem Istambula. Tu

smo ostali 3 meseca tokom kojih sam zalečio ranu na nozi. Sa parama sam bio sve tanji i tanji. Rešio sam da dođem do Grčke i da tu napravim pauzu. Pauza je potrajala čak 3 i po godine. U tom periodu sam radio sve i svašta. Čistio sam ulice, prao automobile, prao sudove po restoranima... Živeo sam na ivici dostojanstva, ali sam uspeo da preživim i da smognem snage da nastavim.

Što sam bliži cilju postajem sve nestrpljiviji da ga dosegnem. Kao da mi ponestaje vremena. Umorile su me sve ove godine putovanja. Želeo bih konačno da se skrasim. U Srbiji sam dobio još jedan „ukras“ za telo nakon operacije slepog creva tako da će mi vreme provedeno ovde sigurno ostati u sećanju. Imao sam sreće što sam se zatekao ovde, a ne u nekoj šumi. Zbog toga bi me sigurno ostavili i tu bi mi bio kraj, a ovako mi je pružena šansa da nastavim dalje. Voleo bih jednog dana da se vratim u Srbiju i zahvalim svima koji su mi pomogli.

Slomljeni duh

Oduvek sam imala istaknut sportski duh. Valjda sam se zato i bavila odbojkom, nekada davno, u nekom prošlom životu. Nikako nisam volela da gubim. Svaki put kada bismo izgubile utakmicu, čutala bih danima. Možda mi zbog svega toga toliko teško pada što nakon 4 godine puta i dalje tumaram. Ponekad, čini mi se i bez cilja. Više se i ne sećam kada sam tačno krenula iz Obale Slonovače. Na kraju krajeva, nije ni bitno. Ono što je bitno jeste da još uvek nisam pronašla parče neba pod kojim bih mogla da se skrasim.

Radila sam svakakve poslove u Turskoj i Grčkoj – čistila, prala sudove, prodavala satove na pijaci... Lomila sam se, lomili su me.. psihički najviše, a kada sam rešila da nastavim put i fizički. Kako putujem sama jedan od krijumčara je u više navrata pokušao da me siluje. Bio je Pakistanac, a oni nikako ne vole crne žene. Branila sam se ni sama ne znam kako i uspela delimično da se odbranim, ali sam završila sa povređenim nosom i arkadom, sva u modricama. Uspela sam da pobegnem i dođem do granične policije. Sve sam im ispričala. U telefonu sam imala i njegovu sliku, tako da sam im i nju pokazala. Odveli su me u bolnicu i zbrinuli. Mogla sam da nastavim dalje.

Sada sam u Srbiji. Dopada mi se vaša zemlja i kultura, bar ovo što sam videla do sada. Ne znam da li ću da se zadržavam. Umor me sustigao i samo želim da se odmorim. Da zaboravim sve što je bilo pre... Ovo parče neba mi je trenutno jedino koje imam i ne bih imala ništa protiv kad bih se zadržala pod njim.

Rad na silu

Rođen sam u Kabulu i tu sam proveo prvih 15 godina života, a onda sam rešio da napustim sve. Nisam mogao više da trpim. Ljudi su iz Avganistana bežali zbog rata i bombi, talibana, a ja sam ostajao. Preživljavao sve to, i sada bežim od onoga bez koga ni mene ne bi bilo na ovom svetu.

Dugo mi je trebalo da se odlučim na taj korak. Već 2 puta sam i pokušao da pobegnem, ali bi svaki put saznao za moje namere i pretukao bi me toliko da narednih par dana nisam mogao da ustajem iz kreveta. Ni starija braća nisu imala više sreće, ali sam nekako uvek ja izvlačio najdeblji kraj. Majka je čutala, nije smela da se meša. Kada nije bio tu pomagala bi mi da završim sve što je trebalo toga dana.

U školu sam u jednom momentu života krenuo, ali sam zbog posla u krojačkoj radnji moga oca često izostajao jer posao nije smeо da čeka. U početku je bilo povremeno, ali kako sam rastao izostanci su postajali sve češći. Nastavnici nisu tolerisali to. Povremeno su me i sami kažnjavali kada ne bih stizao da uradim domaći. Iako su znali moju situaciju, morao sam da služim kao primer drugima. Nakon 3 godine napustio sam školu.

Nisam imao vremena za druženje, dešavalо se da peglam odeću koju su otac i brat šili i po 15 sati bez prestanka. Padao sam od umora, ustajao, teturaо se.. više nisam mogao. Brat mi je dao nešto njegove uštедevine i iz trećeg pokušaja uspeо sam da se domognem Irana.

Put je bio težak, ljudi oko mene su ginuli, ali ja sam se osećao kao da tek treba da počnem sa životom. Uspeо sam tokom svih ovih godina da sačuvam deo sebe koji mi daje nadu da za mene ima šanse u ovom životu. Želim da nastavim da se školujem i upoznam neke nove ljude.

Od odlaska iz Avganistana nisam se čuo ni sa kim iz porodice. Ne znam šta se sa njima dešava, kako su majka i ostala braća, da li je neko od njih zauzeo moje mesto.. Ako jednoga dana budem imao priliku doveо bih ih sve tamo gde se skrasim. Sve, osim njega. Njega želim da zaključam u svojoj glavi da me više nikada ne prati ni u snovima ni na javi. Što dalje i što dublje...

Šansa

U kampu u Banji Koviljači sam oko mesec dana. Putujem sa mužem i četvoro dece. Ovo je drugi brak i za mene za njega i ja sam sa sobom u taj brak dovela čerku i sina, a on dva sina. Upoznali smo se u Turskoj i rešili da dalje nastavimo zajedno. Nisam planirala da se udajem, čak sam posle prvog braka bila rešena da se više neću udavati, ali za ženu u arapskom svetu nije dobro da bude sama i razvedena ni kod kuće, a pogotovo na putu. Prvi put kad sam se udala imala sam 25 godina, što je u Siriji pravo vreme, ali iz ove perspektive sam još uvek bila dete i nisam imala pojma o životu. Sve moje drugarice su već uveliko bile udate, mnoge od njih su imale i decu, dok sam ja završavala fakultet i to elektrotehnički što baš i nije bilo tipično žensko zanimanje. Odmah po završetku fakulteta počela sam da predajem informatiku u jednoj srednjoj školi u Damasku. Tu sam i upoznala prvog muža. Ubrzo potom smo se verili i venčali. Moji roditelji ga nisu prihvatali, ali ja sam se nadala da će vremenom biti bolje. Sada znam da su bili u pravu. Nekada nije ni loše poslušati savet roditelja. Tu lekciju sam naučila na teži način. U početku je sve bilo kako treba. Prvo je na svet došla čerka, a tri godine posle nje i sin. Međutim, postajao je sve nervozniji. Često je vikao, pogotovo na čerku. Zbog najobičnijih gluposti. Vika je vodila ka tući. Tukao je moju decu, tukao je mene. Roditeljima se nisam žalila, ali nisu mogli da ne primete moje modrice koje sam uporno pokušavala da sakrijem. Bilo me je sramota da takva idem na predavanja, plašila sam se da ne izgbim posao. Poslednja 2 meseca braka su bila najteža. Modrice više nisu bile samo po licu, već i svuda po telu. Čerka je od straha počela da piški u krevet tokom noći. Bilo je previše. Morala sam da zaštитim svoju decu. Otišla sam kod oca i zamolila ga da me odvede u policiju da ga prijavim. Savetovao me da zbog dece i porodice to ne bi bila najpametnija odluka. Osećala sam se bespomoćno. Mrzela sam društvo koje podržava nasilnike i u kojem muž može da tuče ženu, a da ne odgovara za to. Kada je video da se stvari izmiču kontroli otac me je pozvao da se vratim kod njega. Muž je otisao sa nekom Iračankom. Nije ga bilo briga za nas. posle sam čula glasine da je poginuo, ali su to bile samo glasine. Plašila sam se njegovog mogućeg povratka u naše živote. Situacija u Damasku je postajala sve teža. Moji učenici su ginuli. Ni sama više nisam smela da izađem iz kuće, a kamoli da pustim decu. Svojima nisam smela da kažem da bežimo pa sam rekla da idem da radim u Turskoj. Da sam im rekla svoje prave namere ne bi mi dozvolili da povedem decu. Na rastanku smo svi plakali i to je bila jedna od retkih situacija kada sam imala priliku da vidim suze mog oca, možda i poslednja prilika.

Mnogi su me kritikovali tokom puta, ali su mi mnogi i pomagali. Deca su mi koliko god izgledala kao teret bila i zaštita, jer su žene koje putuju same mnogo podložnije iskoriščavanju od strane krijumčara.

Za razliku od prvog muža, čovek koga sam ovaj put izabrala ima potpuno drugačiji, moglo bi se reći i evropski način mišljenja, iako je poreklom Arapin. Bilo ga je lako zavoleti. Prihvatio je moju decu i zbog toga ga još više volim. Ipak, deca su mi na prvom mestu, kao i njemu njegova.

Put sa decom nije lak, puno se pešači i spava pod otvorenim nebom. S vremena na vreme krenem da gubim nadu, ali onda pogledam svog sina koji mi spava u krilu. Ta slika me vraća u život i daje mi snagu da izguram i zanemarim sve prepreke koje bi mogle da mi se nađu na putu.

Jakna

Dugo, predugo sam želeo da odemo iz Sirije, a kada je taj trenutak došao osećao sam se tužnije nego ikada pre. Nisam želeo da se rastajem od majke i brata. Osećao sam se loše. Otac je rešio da na put krenemo samo nas dvojica pošto je smatrao da ćemo tako brže stići do tetke u Švedskoj, a da će nam se kada stignemo tamо pridružiti i oni. U početku sam bio ljut na njega, ali sam tokom puta shvatio da je bio u pravu. Putovali smo noću, susretali se sa raznim ljudima koji mi se uglavnom nisu dopadali, spavalii po parkovima, šumama, napuštenim kućama. Jedan od strašnijih delova puta bio mi je kada smo išli iz Turske u Grčku. Putovali smo oko 6 sati u gumenom čamcu sa još 40 ljudi. Bilo je među njima i žena i dece, mojih vršnjaka i mlađih od mene, bila je i jedna beba. Iz ove pozicije u kojoj se nalazim sada to mi se čini tako daleko, a mislio sam da nikada neću izaći iz tog čamca. Tresao sam se kao prut. Mislio sam da ću da se udavim bar 8 puta, a da nam se probušio čamac bar 5 puta. Smišljao sam u glavi različite načine kako da pobegnem iz te situacije. Nijedan nije bio realan, ali to nije bitno. Svaki mi je ulivao neku nadu. Kada sam ugledao kopno, kao da sam se opet rodio. Međutim, sreća je kratko trajala. Usledili su dani agonije i pešačenja, spavanja po šumama. Mislim da smo bili već bili blizu Srbije kad su nas na putu sačekali neki naoružani ljudi. Nisu bili policajci pošto nisu imali uniforme. Tražili su da svučemo sve sa sebe kako bi oni mogli da nam pretresu stvari i uzmu šta god požele. Mene su, kao i sve ostale, svukli i oborili na zemlju. Da bi me oborio jedan od njih me udario po levoj nozi koja me i sada boli i seća na taj događaj. Tukli su svakoga ko bi se bunio. Otac je bio uplašen, a ja... morao sam da budem hrabar zbog njega. Tada smo prošli već kroz toliko toga da su mi ovako nenormalne situacije postajale sve normalnije. Samo sam želeo da se sve što pre završi i

završilo se. Onda smo još 16 dana pešačili do Beograda. Hladnoća, glad i umor su nam tokom tih dana bili najveći neprijatelji. Jaknu koju sam poneo iz Sirije sam izgubio negde u putu, mislim dok smo bili u Grčkoj, i sada sam cvokotao bez prestanka. Ugrejao sam se tek kada sam stigao ovde, u Krnjaču. Tu smo već 3 dana i najviše vremena provodim u krevetu. Pokušavam da nadoknadim sve neprospavane dane. Posle dugo vremena se osećam sigurno i mirno, ali znam da to neće potrajati. Treba što pre da nastavimo put zbog onih koji računaju na nas. Jutros su me pitali da li postoji nešto što mi fali. Na trenutak sam se zbunio i zamislio. Mislim da sam čak prvo rekao da mi ne treba ništa, a onda mi je kroz glavu proleto sav put dovde, setio sam se hladnoće i mnogih drugih stvari, ali i jakne. Sad je imam na sebi i spremam sam.

Razbijanje talasa

Ponavljam sebi često da drugačije nije moglo da bude i da treba da sam zahvalna što se nalazim ovde gde sam. Makar jedno moje dete će imati mogućnost da se rodi u nekom boljem i drugačijem svetu i neće morati da prolazi kroz sve ono kroz šta sam prošla ja i kroz šta još uvek prolaze njegovi brat i sestra koji su ostali u Mogadišu. Pomisao da su oni tamo, a ja ovde ne da mi mira. Somalija od 1990. godine nema vladu koja funkcioniše, a to je bilo pre nego što sam ja rođena. Rat i nasilje su obeležili moj život. Pre 5 godina pripadnici militantne organizacije Al-Šabab su mi odveli oca, a ubrzo potom i starijeg brata. Nikad ih više nismo videli. Nisam više mogla da podnesem svu tu bol i neizvesnost. Nešto je moralo da se menja. U međuvremenu sam se udala i rodila dvoje dece, sina i čerku. Nije to bio brak iz ljubavi, ali kako smo majka, sestra i ja ostale same trebala nam je muška zaštita. To mi je bila jedna od boljih odluka u životu. Muž je predložio da on i ja krenemo na put, a da decu dovedemo kada nađemo novi dom. Oni su još mali i nisu bili spremni za putovanje koje je bilo pred nama. Nismo ni bili svesni da smo sa nama poveli treće dete. Osećala sam se loše, ali nisam marila. U Turskoj sam saznala da sam u 2. mesecu trudnoće. To saznanje me oborilo na zemlju. Bila sam prestravljenja, postavljala pitanja kako i šta dalje da radimo, ali za odustajanje nije bilo mesta. Morali smo da nastavimo. Agenti koji je trebalo da nas prevezu do Grčke su već bili plaćeni, a svako propuštanje šanse da se nastavi dalje je značilo još najmanje mesec dana agonije za one koje sam morala da napustim. More sam jedva preživela. Povraćala sam toliko da sam u jednom momentu ostala bez svesti. Misnila sam da je to moj kraj. Kada sam se probudila, već smo bili na kopnu, a muž je bio pored mene. Nije bilo vremena za odmaranje, morali smo da nastavimo dalje. Do Makedonije smo stigli vozom, a dalje do Srbije smo pešačili. Bilo je teško, a rane na nogama mi još uvek zarastaju. U svemu ovome, muž mi je najveća podrška i oslonac. Pritisak

da dođemo do cilja postaje sve veći zbog čega se često osećam loše, ali sa druge strane imam utisak da smo mu sve bliži pa povremeno uspevam da ga umanjam. Samo želim da sva ova muka prođe i da opet imam porodicu na okupu.

Treptaji

Često stojim sam. Izolacija mi s vremena na vreme prija, pogotovo ovde u Centru. Nekako mi je najteže sa mojim sunarodnicima, opterećuju me sa svojim prepucavanjima, poput onih ko priča čistiji persijski, a ko ne, dok sa druge strane ne mogu bez njih. Oni su spona sa onim što sam ostavio iza sebe i nisam u stanju da im tek tako okrenem leđa.

U Banji Koviljači sam već 4 nedelje. Nekad mi se čini kao da je sve ovo samo treptaj na putu na koji sam krenuo pre 5 meseci, dok ponekad naiđe dan koji traje kao večnost. Ovde nema mnogo toga da se radi. Kada samoća postane preteška trudim da nađem neku zanimaciju. Govorim engleski, farsi i urdu pa pomažem u prevodima ne bih li prekratio vreme. Pokušavam i što više da šetam, kako bih se što više izmorio i spavao, ali san teško dolazi na oči.

Nekad se dešava da mi se san i java stapaju u jedno i sve što želim je da se probudim. Ali to nije moguće. Kao malí sam imao običaj da mesečarim noću, a sada kao da mesečarim u životu.

Mehdi i Džavad mi često dolaze u misli, naši razgovori, šale... Voleo bih da su sa mnom. Stalno smo pričali kako ćemo putovati zajedno, ali su oni otisli bez mene. Poslednji momenti koje smo proveli zajedno mi se često vrzmaju po glavi. Da toga dana nisu došli po mene na posao, sve bi bilo drugačije.

Bombaški napadi su bili naša svakodnevница u Kabulu, a aerodrom je uvek predstavljao jedno od rizičnih mesta. Kad god sam odlazio na posao, majka se oprاشala sa suzama u očima kao da se više nećemo videti. Kada sam pre 3 godine dobio posao i sam sam bio opterećen time, ali vremenom sam ulazio u rutinu i u glavi više nije bilo mesta za takve misli.

Međutim, jedan prasak je promenio sve. Izbrisao je moje prijatelje i još 5 ljudi koji su se toga dana našli u blizini. Detonacija me je daleko odbacila i prošao sam samo sa spoljašnjim povredama. Ostali nisu bili te sreće. Još uvek imam praznine u sećanju o svim dešavanima toga dana. Ali, žive slike s vremena na vreme isplivavaju i teško mi je da se nosim sa njima. Pokušavam da ostanem fokusiran na put. Nemam vremena ni mogućnosti da se raspadam sada. Prošlost pokušavam da potisnem, sadašnjost da preživim, a od budućnosti ne znam ni sam čemu da se nadam. Teškim koracima pokušavam da koračam ka njoj i sa svakom pređenom granicom nadam se da sam joj bliži.

Nečije dete

Kada kažem ljudima da sam uspeo da stignem do Nemačke i dobrovoljno se vratio nazad svi me gledaju sa upitnim pogledima. Ponekad me i samog uhvati neki mučan osećaj kada krenem da razmišljam o tome jer znam šta me sve čeka, ali razlog koji sam imao da se vratim je bio mnogo jači od svega što je moglo da me zadrži tamo - moja majka. Nismo se videli sada već skoro godinu dana. Tokom boravka u Nemačkoj smo prvi put nakon 3 meseca uspeli da uspostavimo kontakt. Ona je Iranka, kao i ja što sam nekada bio.

U Iranu sam rođen, napravio prve korake i progovorio prve reči, osetio prvu sreću i prvu tugu, zaigrao fudbal, razboleo se, krenuo u školu, imao prvu operaciju srca... Koliko god da sam smatralo da pripadam tamo, uvek su me tretirali kao stranca. Bio sam dete iz braka Iranke i Avganistana, i osim legalnog boravka nisam imao ništa drugo. Često su mi govorili da se vratim u Avganistan, dok sam ja pokušavao da ih ubedim da moje mesto nije tamo, u zemlji mog oca koju nikada nisam ni video, niti sam ikada želeo da vidim.

Roditelji su mi se rastali pre 7 godina. Je sam ostao sa majkom, koja je davala sve od sebe da bratu i meni obezbedi sve što je u njenoj moći. Međutim, materijalna situacija se značajno pogoršala kada sam se razboleo. Novac za prvu operaciju smo uspeli da sakupimo, ali za drugu nismo ni četvrtinu. Imao sam opciju da ostanem u Iranu i čekam sigurnu smrt koja bi sigurno pre ili kasnije nastupila usled nemogućnosti lečenja ili da odem i dobijem šansu za život. Izbor je pao na tu drugu opciju.

Na put sam krenuo sam, ilegalno, pošto nisam imao nikakva dokumenta. Majka i brat su ostali, ali smo se dogovorili da krenu i oni čim se ukaže prilika. Čekanje prilike je trajalo dugo, predugo, ali su na kraju ipak uspeli da krenu.

Put je bio težak. Dovodio sam sebe do krajnjih granica izdržljivosti. Često sam tokom dugih pešačenja preko granica gubio dah. Mislio sam da neću izdržati. Bezbroj puta sam se pozdravljaо sa životom. Nekako sam preživeo i došao do odredišta, a zatim se opet vratio do Srbije. Ni u jednom trenutku se nisam pokajao zbog odluke koju sam doneo. Kroz par dana, taman pred moј šesnaesti rođendan, majka i brat će opet biti pored mene i to je najbolji poklon koji ću dobiti posle dužeg vremena.

Slobodna volja

Pogled ka njoj su mi privukle živopisne boje njene marame. Nakon pritvora i svog sivila kroz koje sam prošao, moje oči su rešile da se odmore baš na njoj. Ubrzo su nam se susreli i pogledi. Na trenutak, pre nego što je pogledala u stranu, izgledalo je kao da smo se prepoznali, iako sam bio siguran da se vidimo po prvi put. Poželeo sam da joj priđem, ali je stidljivo spustila glavu i krenula da šapuće nešto devojci do sebe. Nastavile su da se kreću dalje ka Trgu Omonia pre nego što su zašle u neku od susednih ulica. Nisam bio siguran da li će je opet sresti, ali izgledala je kao putnik ka nekoj boljoj budućnosti, baš kao i ja, tako da nije bilo nemoguće da nam se putevi opet ukrste.

Setio sam se jedne stare somalijske priče o lepoj kraljevoj kćeri. Ona je živela u gradu do kog su vodila tri puta. Svaki od tih puteva je krio neku opasnost. Na prvom putu je čekao zli lav koji bi pojeo svakoga koga susretne, na drugom putu je bila banda koja je sačekivala i ubijala putnike, dok su na trećem putu bili lopovi koji su pljačkali sve što su mogli. Mnogi muškarci su hteli da ožene kraljevu kćerku, ali ona je volela drugog. Ipak, pošto se kralj nije slagao sa njenim izborom, rekao je da će ruka njegove kćeri pripasti onome ko uspe da savlada sve tri prepreke. Prepreke na mom putu nisu bile ništa jednostavnije, ali nisam se dao obeshrabriti.

Ponovni susret se desio brže nego što sam očekivao. Ispostavilo se da je ona rođaka jednog mog poznanika kojeg sam upoznao na putu. Zajedno sa tetkom putovala je u Italiju.

Počeli smo da se družimo. Vreme je prolazilo prebrzo kad kog bi se videli, stalno sam bio pod utiskom da sam imao još nešto da kažem i podelim sa njom. Počeli smo da pravimo zajedničke planove za budućnost, koji su na momente ličili na igre male dece. Znali smo da dosta toga ne zavisi od nas, počev od toga što smo išli u različite zemlje i što nismo imali drugog izbora ukoliko smo želeli da nastavimo da dobijamo finansijsku podršku od porodica.

Prilikom jednog od naših susreta saopštila mi je da nastavlja svoj put dalje ka Italiji. Bio sam rascepljen. Želeo sam da krenem sa njom, ali to je značilo raskid svih veza sa porodicom. Doneo sam tešku odluku i pustio je. Da sam imao duže vremena za razmišljanje nisam siguran da li bih opet odabrao isto. Ona je krenula ka Italiji, a ja ka Srbiji.

Put je bio težak, puno smo hodali, a kiša i vetar su nas pratili većim delom puta. Bio sam umoran. Smestili smo se u Centar za azil u Banji Koviljači. Vreme je sporo odmicalo. Bio sam fokusiran na put i želeo što pre da nastavim dalje

ka Nemačkoj. Jedan dan je došla nova grupa žena iz Somalije. Stajao sam na terasi i pogled mi je privukla dobro poznata marama. Prva pomisao mi je bila da sam toliko otupeo da sam sada krenuo i da haluciniram, ali slika pred mojim očima je bila sve samo ne halucinacija. Tetka i ona nisu uspele da se ukrcaju na brod za Italiju i sada su se našle u Srbiji. Od zajedničkih poznanika je čula gde se nalazim i rešila da potraži mesto u istom centru.

Zbog nje sam ostao u Srbiji duže nego što sam planirao. Pritisak porodica je opet počeo da raste i uskoro će opet doći vreme za rastajanje, a do tada gledamo da iskoristimo momenat.

Otkucaji

Minuti, sati, sve godine koje smo proživeli... baš sve staje u taj momenat kada gledate smrti u lice. Često sam razmišljala o tom momentu. Kada se svet oko vas ruši i nestaje, ljudi oko vas gube živote, zapitate se otkud to da ste vi još tu gde jeste, kako to da još uvek niste nepovratno nestali sa lica zemlje. Iščekivanje najteže pada. Međutim, taj momenat se pre ili kasnije uvek desi. Neki ga, poput mene, iskuse i više puta u životu. Nakon toga pomislite da ste jači i spremniji za nova iskušenja u životu, ali sve je to samo zabluda.

Kada smo konačno napustili Damask nadala sam se da će biti lakše, ali nije bilo tako. Iz jedne agonije smo prešli u drugu. Želja da se preživi i nađe mir, nakon sve muke kroz koju smo prošli, menja ljudе. U Turskoj smo se susreli sa rođbinom i prijateljima koji su krenuli malo posle nas i rešili da put nastavimo zajedno. Međutim, do Makedonije smo se osipali i sada smo u Srbiju došli samo brat i njegova porodica i ja.

Sada kada smo na sigurnom, kada posle neprospavanih noći pod otvorenim nebom konačno imamo topao krevet i krov nad glavom, ne želim više nigde da mrdhem, ali nisam sigurna da li će ostati tako. Trenuci mira se prepliću sa trenucima strepnje od onoga što nas dalje čeka i strepnja prevladava. Mogućnost da se skrasimo negde me u isto vreme i raduje i plaši. Nepoznate zemlje, ljudi, jezici, ne znam kako će uspeti da se snađem u svemu tome nakon svega kroz šta sam prošla. Lakše mi pada samo to što znam da u svemu tome nisam sama i što su neki od mojih bližnjih još uvek pored mene. Zajedno ćemo valjda prebroditi i sve buduće prepreke koje su pred nama.

Jedan od mnogih

Ne volim mnogo da pričam o svemu onome kroz šta sam prošao. Moja priča je jedna od mnogih, dok bol koju nosim sa sobom pripada samo meni. Teško mi je kada se prisećam toga, a još teže kada u očima drugih vidim sažaljenje. Iako mnogi ljudi vole da igraju na tu kartu, ja nikada nisam bio jedan od njih. Na putu sam već 7 godina. Bio sam dete kada sam krenuo, a sada čovek koji je počeo da stvara svoju porodicu.

U Eritreji život nikada nije bio lak, godine ratova su ostavile duboke rane koje će još dugo da se zaceljuju. Dan kada sam se našao u vojnom logoru WiA pamtim kao početak kraja svega onoga što sam do tada bio. Očekivao sam da ću pre ili kasnije završiti u njemu jer mogućnosti za bežanje iz zemlje u tom momentu nisam imao, ali sam se uvek nadao kako još uvek imam vremena i kako će neke stvari da se promene dok ne dođe moje vreme za služenje. Međutim, sve nade su pale u vodu kada su došli po nas u školu i potrpali nas u kamion. Bio sam prestravljen. Izgledalo je kao da će to biti još jedan od običnih, dosadnih dana u školi, a postao je dan koji mi je okrenuo život naopacke. Razmišljao sam o roditeljima, o tome kroz šta su oni morali da prolaze. Nismo se ni pozdravili tog jutra kada sam otisao.

U kampu sam proveo 10 meseci i proživeo neke od najtežih trenutaka u životu. Tukli su nas, maltretirali i fizički i psihički, izgladnjivali. Tu sam se prvi put susreo sa smrću kada je jedan od mojih prijatelja umro od iznemoglosti. Bilo je momenata kada sam pomislio na najgore, samo da prekinem muku u kojoj sam se našao, ali nikada nisam smogao dovoljno snage za to.

Kada sam nakon tih 10 meseci ugledao oca mislio sam da sanjam. Uspeo je da povuče neke veze i da me izvede. Kratko vreme koje smo proveli zajedno pamtim samo po suzama. Dok sam bio u kampu roditelji su pokušavali da nađu načine kako da me izvedu iz zemlje i sada su svoj plan rešili da sprovedu. Nije bilo mnogo vremena za to pošto je postojala mogućnost da se opet vratim u kamp. Poslali su mene i brata sa ujakom u Etiopiju odakle smo dalje avionom došli do Turske.

U Turskoj smo proveli nekoliko godina. Snalazili smo se onako kako smo znali i umeli. Puzili smo po dnu u nadi da ćemo se jednog dana uspraviti i smoći snage da nastavimo dalje. Nisam video perspektivu u ostajanju u Turskoj i znao sam da moram da nastavim dalje. Brat i ujak su ostali тамо, али су у меđuvremenu и они опет подigli своја sidra и trenutno се налазе у Грчкој.

Tokom boravka u Грчкој upoznao sam svoju sadašnju saputnicu. I ona је poput мене poreklom из Eritreje и са судбином која ми је блиска. Када сам

saznao da ćemo postati roditelji život mi se još jednom prevrnuo naopačke, ali ovog puta je razlog tome bio više nego pozitivan.

Glavni cilj koji sada imam jeste da obezbedim bolju i sigurniju budućnost svojoj porodici i koliko god bilo teško i mučno sve ovo kroz šta smo prošli i kroz šta trenutno prolazimo, osećam da će biti vredno nagrade koja nas na kraju čeka.